

Ke vzniku čestné jednotky prezidenta Slovenské republiky v roce 1939

OLDŘICH PEJS

ON THE CREATION OF THE HONOUR GUARD OF THE PRESIDENT OF THE SLOVAK REPUBLIC IN
1939 by Oldřich Pejs

*

ZUR ENTSTEHUNG DER EHRENWACHE DES PRÄSIDENT DER ERSTEN SLOWAKISCHEN REPUBLIK
VON 1939 von Oldřich Pejs

Úkolem jednotek čestných stráží hlav států bývá výkon čestné strážní služby a vnější ochrany sídla hlavy státu a zabezpečení jeho obrany, včetně dočasných sídel hlavy státu a jejich hostů. Jednotky čestných stráží rovněž zajišťují vojenské pocty při oficiálních návštěvách představitelů jiných států a při přijetí diplomatických zástupců u hlavy státu za slavnostního uvítacího vojenského ceremonálu. V případě branné pohotovosti státu plní úkoly spojené se zabezpečením ochrany hlavy státu a obrany jejího sídla. Jedná se tak o samostatná vojenská tělesa ve struktuře armádního organismu se speciálním významem a určením.

Cesta za čestnou stráží hlavy *Slovenského štátu*, resp. prezidenta *Slovenskej republiky* nebyla ani jednoduchá, ani přímá. Pocta čestnou vojenskou setninou (rotou) byla chápána jako výraz nejvyššího uctění, proto pouhá účast vojenských jednotek na slavnostech a shromážděních nespadla pod pojem čestné setniny. Zároveň se nesměla pocta čestnou vojenskou jednotkou zneužívat a byla tak vyhrazena omezenému okruhu osob. V podmínkách samostatného slovenského státu, který reprezentoval navenek jako hlava státu předseda vlády, se týkala Jozefa Tisa i jeho zástupce Vojtecha Tuky. V případě oficiální návštěvy města s vojenskou posádkou se stavěla z místních vojáků čestná setnina (rota, eskadrona), výjimečně četa, k jejich uvítání, která mohla být využita i k čestnému špalíru, resp. k čestnému jezdeckému doprovodu. Tato pocta nebyvala vyhrazena pro jiné členy slovenské vlády.

Návrhy na organizaci a složení slovenské branné moci projednala a schválila slovenská vláda 2. května 1939. Základ pěšího pluku 4 s velitelstvím v Bratislavě, který stavěl čestnou rotu v posádce Bratislava, vytvořily jednotky pěšího pluku 39 v Bratislavě, pěšího pluku 33 v Senici a pěšího pluku 23 v Trnavě. Velitel pěšího pluku 4 mjr.pěch. Ladislav Bodický dostal od ministra národní obrany gen. I.tř. Ferdinanda Čatloše rozkaz, aby okamžitě postavil stálou čestnou setninu jako samostatnou setninu. Bodický příslušný návrh předložil 24. května 1939 přímo na Ministerstvo národní obrany – Hlavní vojenské velitelství (MNO-HVV). Setninu s pomocným družstvem měly tvořit 3 čety určené jako stálá čestná setnina dodávaná k poctám a k pohřebním průvodům, pokud je tvořila pěchota. Součástí čestné setniny měla být i 4. četa (strážní oddíl) určená ke stavění stálé stráže u MNO v síle 1+1+5. Mužstvo čestné setniny v počtu 114 mužů mělo být vybráno z příslušníků II. ročníku prezenční služby pod velením 5 důstojníků, respektive aspirantů a mělo se podrobit a zabývat pouze pořadovým výcvikem.¹ Kpt.(stot.)děl. Viliam Kanák z 1. (organizačního) oddělení MNO, jemuž žádný rozkaz Čatloše v tomto směru nebyl znám, se souhlasem velitele pěchoty škpt.(mjr.)pěch. Františka Krakovského namítal, že předpokládaný počet 4. čety jako strážního oddílu je nevhodný, neboť k navržené síle stráže by muselo mužstvo chodit do stráže obden. Z tohoto důvodu doporučil zesílit 4. četou na stav 1+3+3+24, nebo vytvořit 4. četou jako ostatní čety na plném stavu, přičemž by do stráže chodilo vždy jedno družstvo a pro čestnou rotu by byly k dispozici ostatní plné tři čety, které by byly doplněné dvěma družstvy té čety, co dodává ten den stráž, kdyby následkem dovolených nebo nemocnosti bylo třeba doplnění na plný počet. Kanák dále navrhl zařadit do pomocného družstva 3 trubače (jeden ve službě, jeden po službě, jeden před službou) a na místo účtovního poddůstojníka doporučil rotmistra jako účtovního setniny s přiděleným písařem. Kanák rovněž navrhl dopl-

1 Velitelem čestné setniny měl být důstojník v plánované hodnosti poručík až stotník, každou ze tří čet mělo tvořit celkem 31 mužů, 4. četou 21 mužů a pomocné družstvo 4 muži. Výzbroj představovalo 112 pušek, 114 bodáků a 7 pistolí. Vojenský historický archiv Bratislava (dále jen VHA), fond (f.) Krajské vojenské velitelství (KVV), 1939, důvěrné, škatuľa (šk.) 11, MNO-HVV č.j. 23.564/döv.1.org.1939.

nit do výzbroje čet pro případ poplachu jeden lehký kulomet pro strážní družstvo.² Bodický ihned 26. května 1939 připravil nový návrh na stálou čestnou setninu o celkovém počtu 5 důstojníků nebo aspirantů, 1 rotmistr, 29 poddůstojníků a 94 mužů vyzbrojených 118 puškami, 123 bodáky, 11 pistolemi a 4 lehkými kulomety.³ Bodický zároveň požádal o přidělení jednoho důstojníka jako velitele roty, neboť por.pěch. Alojz Valent, který byl velitelem čestné roty, dočasně odešel jako velitel poddůstojnické školy; velitele čet hodlal vybrat ze schopných aspirantů nebo délesloužících poddůstojníků.⁴

V tomto návrhu, v jeho přípravě a schvalování, bychom mohli nepochybně vystopovat zárodek budoucí čestné jednotky určené pro hlavu státu, ale při vši úctě k zainteresovaným vojenským činitelům nebyla tak v navržené podobě rozhodně koncipována, neboť nutnost jejího zřízení pro potřebu hlavy státu nebyla ještě tak očividná. Šlo zde především o zabezpečení vojenských reprezentativních funkcí v posádce Bratislava, kde působili nejvyšší představitelé státu, odehrávala se zde většina politických událostí a bylo zde umístěno více vládních budov. Záležitost s čestnou jednotkou hlavy státu se však dostala do popředí v létě 1939. Zámek v Topolčiankách sloužil za doby Československé republiky jako letní sídlo hlavy československého státu.⁵ Oficiálně bylo oznámeno, že 16. července 1939 přijede Tiso do letního sídla (letoviska) hlavy Slovenského státu na zdejší zámek.⁶ Zároveň byla uveřejněna fotografie velitele čestné roty stráže hlavy státu npor.pěch. Alojze Valenta a fotografie slavnostní-

2 Tamže.

3 Bodický pro velký nedostatek trubačů zůstal na jejich sníženém počtu dvou, pisaře nedoporučil, neboť na zvláštní kancelářské práce si setnina mohla vypomoci vhodnou osobou z přiděleného mužstva.

4 VHA, f. Ministerstvo národnej obrany (MNO), 1939, Tajné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24.269/Taj.1.org.1939.

5 Jako první člen vlády samostatného slovenského státu vykonal prohlídku zámku a přilehlých objektů při své inspekční cestě ve dnech 22. – 23. dubna 1939 ministr hospodářství Gejza Medrický. Minister Gejza Medrický na topolčianskom zámku. *Slovák*, 21, 1939, 95, s. 2.

6 Dr. Tiso v nedel'ňu do Topolčianok. *Slovák*, 21, 1939, 156, s. 1.

ho pochodu čestné roty stráže hlavy státu.⁷ Není nutné jistě zdůrazňovat, že ve skutečnosti žádná oficiální stráž hlavy státu neexistovala a příslušní činitelé si vypomohli čestnou setninou bratislavského pěšího pluku 4, kterou veřejnosti prezentovali jako stráž hlavy státu. Po příjezdu Tisa do Topoľčianek se mu proto před zámek hlásil Čatloš a představil mu stráž hlavy státu, která vzdala čest zbraní, jako jednotku přidělenou k osobě a k poctě předsedy vlády.⁸ Nemůže proto překvapit, že teprve 26. srpna 1939 bylo rozhodnuto, že MNO postaví stálou čestnou jednotku pod názvem „Čestná stráž hlavy štátu“ v síle pěší setniny se sídlem v Bratislavě. Vyšší velitelství v Trenčíně, v Banské Bystrici a v Prešově z tohoto důvodu dostala rozkaz, aby vybrala z mužstva odvodního ročníku 1938 spolehlivé, ukázněné a bezúhonné vojáky pěkného vzrůstu těla (tělesná výška 175 cm a vyšší), kteří se měli hlásit 1. září 1939 vycvičeni, ale bez výzbroje, u pěšího pluku 4, ke kterému měla být čestná setnina hospodářsky přiřčena. Vyšší velitelství 1 v Trenčíně mělo vybrat celkem 2 četaře, 3 desátníky, 5 svobodníků (eventuálně absolventů poddůstojnické školy) a 43 mužů, vyšší velitelství 2 v Banské Bystrici 2 četaře, 2 desátníky, 5 svobodníků (eventuálně absolventů poddůstojnické školy) a 44 mužů a vyšší velitelství 3 v Prešově 1 četaře, 3 desátníky, 6 svobodníků (eventuálně absolventů poddůstojnické školy) a 44 mužů. Z důvodu vyhlášení zvýšené pohotovosti k účasti na polní kampani proti Polsku požádala vyšší velitelství o prodloužení lhůty k odeslání mužstva k pěšímu pluku 4, neboť útvary jednotlivých oblastí stály v pohotovosti na hranicích nebo byly odesílány do pole.⁹

Demobilizace nařízená po skončené polské kampani a návrat jednotek do mírových posádek se staly předpokladem k dokončení výstavby čestné jednotky hlavy slovenského státu. Bezprostředním impulsem se však

7 Čestná rota stráže hlavy štátu. *Slovák*, 21, 1939, 161, s. 3.

8 Tiso v Topoľčiankach. *Slovák*, 21, 1939, 162, s. 1. Pro tuto dobu bylo příznačné, že z Bánoviec nad Bebravou do Topoľčianok doprovázel Tisa hlavní velitel HG Alexander Mach a u slavobrány vzdala Tisovi poctu čestná setnina HG, a to ještě dříve, než tak učinili zástupci slovenské armády. Slávnostná cesta předsedu vlády do Topoľčianok. *Slovák*, 21, 1939, 161, s. 1.

9 VHA, f. MNO, 1939, tajné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24.269 Taj./1.org.1939.

stala blížící se volba prezidenta Slovenské republiky. Npor.pěch. Alojz Valent předložil MNO 11. října 1939 návrh na zřízení jednotky „*Stráž hlavy štátu*“, která měla konat strážní službu v rezidenci hlavy státu a při slavnostních příležitostech vystupovat jako čestná rota. MNO však zřídilo dnem 15. října 1939 v Bratislavě čestnou jednotku pod úředním názvem „*Stráž prezidenta republiky*“ za účelem konání strážní služby v rezidenci prezidenta Slovenské republiky ve složení velitel, jeho zástupce, pomocné družstvo a 3 čety. Stráž se organizovala pod dozorem npor.pěch. Alojze Valenta, který byl zodpovědný za přesné a včasné provedení rozkazu nejpozději do 20. října 1939 a zároveň byl určen za velitele stráže s tím, že jeho zástupce a velitelé čet budou určeni výběrem z útvarů pěchoty. Stráž měla být složena z prezenčně sloužícího mužstva a doplňovat se ročně z útvarů pěchoty před propuštěním II. ročníku do poměru mimo činnou službu. Úkolem doplnit stráž trubačem byl pověřen jezdecký přezvědný oddíl 1 z Bratislavy. Stráž byla podřízena přímo MNO a byla administrativně a hospodářsky samostatnou rotou. Zřízení stráže zajišťoval pěší pluk 4 z Bratislavy, ve kterém sloužil i npor.pěch. Alojz Valent. Pluk dostal za úkol dodat pro potřeby stráže 156 pušek a řemenů pro pušku, 165 bodáků se závěsníkem a opasků, 312 dvojdílných sumek, 20 pistolí se šňůrou a brašen na pistole, 170 přileb, 146 toreb, 330 soukenných blůz s našitými výložkami a odznaky stráže. Dělostřelecký pluk 1 v Bratislavě zajišťoval 330 párů holínek a jezdecký přezvědný oddíl 1 zajišťoval 330 červených kalhot a 330 pláštů s našitými výložkami a odznaky stráže.¹⁰ Stráž měla mít celkem 5 důstojníků, 1 rotného, 29 poddůstojníků a 139 mužů. Na základě pokynů budoucího přednosty vojenské kanceláře prezidenta republiky navrhl npor. Valent již jako velitel Stráže prezidenta republiky 19. října 1939 změnu účelu stráže i jejího složení a počtů. Stráž měla konat čestnou a strážní službu v rezidenci prezidenta Slovenské republiky, přičemž zástupce velitele stráže měl být současně velitelem standardy, stráž měla mít nakonec 5 důstojníků, 1 rotného, 22 poddůstojníků

10 VHA, f. MNO, 1939, tajné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24.645 Taj./I.odd.1939. Výložky barvy šarlatově červené, na límcí po obou stranách zmenšený slovenský znak, u důstojníků s 3mm zlatou obrubou, u rotmistřů stříbrnou a u mužstva bez obruby, červené jezdecké kalhoty, holínky.

a 105 mužů.¹¹ Před volbou prezidenta Slovenské republiky byla připravena i strážní pravidla Stráže prezidenta republiky, která k zajištění stanoveného účelu výkonu čestné a bezpečnostní služby v rezidenci prezidenta republiky stavěla stráž rezidence prezidenta republiky ve složení dozorčí důstojník rezidence (velitel čety, která je ve strážní službě), velitel stráže (zástupce velitele čety), jeho zástupce a dva závodčí, dále dva čestní strážníci a sedm strážných, návěstný a trubač. Stráž rezidence mohl kontrolovat přednosta Vojenské kanceláře prezidenta republiky, velitel Stráže prezidenta republiky, dozorčí důstojník, velitel stráže a jeho zástupce; dozorčí orgány bratislavské posádky tak mohly činit pouze na výzvu přednosty Vojenské kanceláře prezidenta republiky. Pocta standartou se vzdávala pouze prezidentovi republiky, hlavám cizích států a při hraní státní hymny. Čestní strážníci se střídali po 30 minutách, ostatní strážníci po dvou hodinách.¹² Po volbě prezidenta se na strážních pravidlech i nadále pracovalo pod vedením nového velitele Stráže prezidenta republiky stot.pěch. Elemíra Beskida, jehož stanoviště bylo v Dunajských kasárnách v Bratislavě. Podle jejich prozatímní podoby z 19. prosince 1939, na jejímž základě se konala služba do 20. ledna 1940, byla stráž v rezidenci prezidenta republiky složena z dozorčího důstojníka, velitele stráže, závodčího, dvou ordonančních poddůstojníků, ze třech směn po devíti strážných, trubače, dále z velitele standarty, jeho zástupce a třech strážných standarty. Stráž podléhala přednostovi Vojenské kanceláře prezidenta republiky, velitelovi setniny Stráže prezidenta republiky a dozorčímu důstojníkovi rezidence prezidenta republiky. Předpokládalo se, že technické provedení střídání stráží a střídání strážných upraví ve zvláštních směrnicích velitel setniny Stráže prezidenta republiky.¹³

11 VHA, f. MNO, 1939, tajné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24.684 Taj./1.odd.1939.

12 VHA, f. MNO, 1939, tajné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24.645 Taj./1.odd.1939.

13 Slovenský národný archív Bratislava (dále jen SNA), f. Kancelária prezidenta republiky (KPR) 1939–1945, šk. 1, KPR č.j. 221/kab.1939. Dozorčí důstojník byl vyzbrojen pistolí, šavlí a přílbou, velitel stráže, závodčí, velitel standarty, zástupce velitele standarty a ordonanční poddůstojníci pistolí, bodákem a přílbou, ostatní mužstvo stráže puškou, bodákem a přílbou, všichni měli přiděleno předepsané množství střeliva pro strážní a hotovostní služby.

Široká verejnosť sa mohla s novou jednotkou slovenskej armády seznámiť 26. října 1939 při volbě prezidenta Slovenské republiky. *“O 10. hodine na nádvorí prezidentského paláca. Vtedy už veliteľ čestnej roty a osobnej vojenskej stráže pána prezidenta Slovenskej republiky npor. Valent prezeral si svojích vojakoch v helmách, s puškami pri nohe, v zelených ako podhorská lúka blúzach, na golieri so štátným znakom Slovenskej republiky, v červených ako dozreté šípky nohaviciach a čižmách.”*¹⁴ Volba Dr. Jozefa Tisa za prezidenta Slovenské republiky byla pečlivě naplánována doslova minutu po minutě a provázela ji zpřísněná bezpečnostní opatření, kterými se zabývala speciální porada v kanceláři slovenského sněmu již 16. října. Během preventivních bezpečnostních akcí bylo zajištěno 15 osob, komunistů a jiných z hlediska státobezpečnostního závadových osob, i za provedení domovních prohlídek. Do této nervózní atmosféry vnesl v předvečer volby neklid přednosta 2. oddělení HVV mjr.pěch. Alojz Králik, který se dopoledne 25. října osobně dostavil na Ministerstvo vnitra (MV) s poplašnou zprávou od konfidenta, že evangeličtí vysokoškolsí studenti připravují v den volby prezidenta všeobecný puč (ve městech Bratislava, Turčianský Svätý Martin, Liptovský Svätý Mikuláš, Ružomberok), na jehož čele má stát dr. Paulíny-Toth.¹⁵ V Bratislavě tak proběhla 25. října v odpoledních a večerních hodinách rozsáhlá razie ve dvou směnech (v některých podnikách probíhala až do rána druhého dne), při níž bylo perlustrováno 2710 osob, z nichž bylo 139 předvedeno a 101 zadrženo, především pro potulku a zahalečství.¹⁶

Bezpečnostní špalíry a kordóny po trase, kde se měl pohybovat prezident a jeho suita, čestný doprovod, krojované skupiny, slavnostní hosté a diplomaté, vytvářely uniformovaná policejní stráž, vojsko, HG a FS. Bezpečnostní a pořádkovou službu zajišťovala rovněž jízdní policie a neuniformovaná policejní stráž (úředníci a detektivové). Vojenský program připravilo Posádkové velitelství v Bratislavě. Čestnou setninu k vyhlášení

14 Momentky z prezidentského paláca. *Slovák*, 21, 1939, 249, s. 5.

15 SNA, f. MV 1938-1945, šk. 23, Prezídium MV č.j. 21.656/39.

16 SNA, f. MV 1938-1945, šk. 23, Prezídium policajného riaditeľstva v Bratislave č.j. 12.194/39.

volby prezidenta dodával pěší pluk 4, baterii umístěnou na Hradě k vypálení čestné salvy dělostřelecký pluk 1 a čestný doprovod prezidenta jezdecký přezvědný oddíl 1.¹⁷ Vojenský špalír na stanovené trase zajišťoval pěší pluk 4, dělostřelecký pluk 1 a dělostřelecký pluk 153, kdy rozestupy mezi jednotlivými vojáky byly stanoveny na dva kroky, každých dvacet kroků stál poddůstojník a každých sto kroků důstojník. Vojáci byli ustrojeni ve vycházkové uniformě a vybaveni přilbou, puškou, bodákem a sumkou. Úkolem špalíru bylo zamezit komukoliv v přístupu do jízdni dráhy a zajistit neprolomení vymezené fronty špalíru obecnstvem. Do prezidentského paláce k přivítání nastoupila z Dunajských kasáren Stráž hlavy státu (prezidenta republiky).¹⁸

Při vlastní volbě prezidenta napochodovala před vládní budovu nejprve v 9⁴⁵ vojenská čestná setnina s hudbou. Po zahájení slavnostního zasedání sněmu v 10²⁹ a po oznámení výsledku volby 10⁴⁶ předsedou sněmu Dr. Martinem Sokolem zahrála vojenská hudba státní hymnu, za jejíhož zvuku byla vztyčena státní vlajka, čestná setnina vzdala poctu a dělostřelectvo vystřelilo 21 čestných ran. Tiso nastoupil za doprovodu Sokola cestu do budovy sněmu ke složení přísahy a čestná setnina stojící před vládní budovou vzdala přicházejícímu Tisovi poctu. Po složení přísahy a ukončení zasedání sněmu vyšel Tiso v doprovodu Sokola a členů vlády před budovu sněmu (Slovenská univerzita, Šafárikovo nám.) a při scházení po vstupním schodišti spustila vojenská hudba státní hymnu a čestná setnina vzdala poctu. Tiso následován ministrem národní obrany gen. I.tř. Ferdinandem Čatlošem se odebral k čestné setnině, kde se mu hlásil velitel čestné setniny, Tiso přijal jeho hlášení a provedl přehlídku čestné setniny. Následně v 12⁰⁵ nastoupil Tiso se Sokolem do kočáru s koňským

17 Veliteli čestného doprovodu mjr.jezd. Jánú Veselému podléhaly čestná stráž standardy prezidenta republiky, čestná četa složená z družstva běloušů a z družstva ryzáků a dva důstojníci čestného doprovodu. VHA, f. 55, 55-59-2. Výpis – kronika jezdeckého přezvedného oddielu 1, rok 1939. Publikované též v: LACKO, Martin: *Proti Poľsku. Odras ťaženia roku 1939 v dennikoch a kronikách slovenskej armády*. Bratislava 2007, s. 191-196.

18 SNA, f. MV 1938-1945, šk. 23, Prezídium MV č.j. 21.122/39, č.j. 21.799/39, č.j. 21.893/39.

čtyřspřežím a odebral se s čestným doprovodem do prezidentského paláce.¹⁹ Čestný doprovod Tisa pozůstával z vpředu jedoucího policejního automobilu následovaného čestnou četou jízdní policie o 24 jezdcích, trubači (fanfaristy), prezidentskou standartou, velitelem čestného doprovodu. Zvoleného Tisa před kočárem a za kočárem doprovázela vojenská čestná jízda vždy o 24 jezdcích a vedle kočáru z obou stran kráčela čestná stráž na koních (vždy důstojník na koni s tasenou šavlí na úrovni zadních kol kočáru). Na nádvoří prezidentského paláce ve 12⁴⁰ přivítal přicházejícího Tisa zástupce předsedy vlády Vojtech Tuka s dalšími členy vlády. Tiso byl uvítán chlebem a solí a obdržel slavnostně klíč od budovy. Za zvuků fanfár vojenské hudby došlo ke vztyčení prezidentské vlajky, po skončení fanfár vykonal Tiso přehlídku čestné setniny Stráže prezidenta republiky, kdy se mu hlásil její velitel a před vchodem do paláce se mu hlásil správce budovy prezidentského paláce.²⁰

Do kabinetu (kanceláře) prezidenta republiky byl dnem 20. října 1939 ustanoven osobní pobočník ministra národní obrany mj.r.pěch. Anton Bardoň, který se zde stal přednostou vojenského oddělení (dále zde konal službu jako přidělený důstojník npor.děl. Ján Snopko).²¹ V nové předběžné organizaci MNO a HVV ze 6. listopadu 1939 byl v rámci HVV pověřen

19 Kočár věnoval Tisovi jménem armády Čatloš, zhotovily jej dílny zbrojnice I v Bratislavě na návrh důstojníků jezdeckého přezvědného oddílu I. K jeho tažení byli připraveni čtyři bílí hřebci Schagie z nitranského hřebčína.

20 Slovenský národ má svojho prezidenta. *Slovák*, 21, 1939, 248, s. 7; SNA, f. KPR 1939–1945, šk. 1, fasc. 101-2A-020, Program voľby prezidenta Slovenskej republiky v Bratislave dňa 26. októbra 1939; Spoločná česko-slovenská digitálna parlamentná knižnica, Snem Slovenskej republiky 1939–1945 – Pozvánka, Prezenčná listina, Stenoprotokoly – Tesnopisecká zpráva o 12. zasadnutí snemu SR v Bratislave vo štvrtok 26. októbra 1939. Tiso jmenoval 27. října 1939 Vojtecha Tuku za předsedu vlády a rovněž další ministry. Vláda pak na svém zasedání 28. října zvolila ministra Dr. Ferdinanda Ďurčanského jako zástupce předsedy vlády Tuky. SNA, f. KPR 1939–1945, šk. 1, KPR č.j. 34/1939.

21 Čatloš znal Bardoňa veľmi dobre a mohol ho za prednostu s klidom doporučiť. Bardoň byl přidělen 18. října 1938 k Čatlošovi jako zástupci Hlavního velitelství československé armády při autonomní slovenské vládě. Po odchodu Bardoňa do KPR se osobním pobočníkem Čatloše stal por.pěch. Jozef Hrabek, kterého 14. února 1940 nahradil por.pěch. Florian Juračka.

stykem s vojenským oddělením KPR a dohledem nad Stráží prezidenta republiky všeobecný odbor na čele s pplk.děl. Jozefem Turancem. Z rozkazu Čatloše pak byl vypracován 20. prosince 1939 postup při repartici nováčků pro vojenskou službu v roce 1939 na jejich vtělení do jednotlivých vojskových těles podle náboženství a národnosti, kde bylo stanoveno, že Stráž prezidenta republiky má mužstvo výhradně římskokatolického náboženského vyznání.²²

MNO zařadilo zřízení Stráže prezidenta republiky mezi opatření související s organizačními změnami ve slovenské armádě po likvidaci polského tažení na podzim 1939,²³ ale nutno zdůraznit, že vybudování Stráže prezidenta republiky mělo s touto částečnou reorganizací slovenské armády jen pramálo společného a šlo pouze o časovou shodu. Možno naopak říct, že polská kampaň vybudování této stráže zbrzdila. Její kořeny musíme hledat především ve vnitropolitické situaci, která měla své mezinárodně politické přesahy, hledat je tak v krocích vedoucích k budování slovenské státnosti a k posilování slovenské samostatnosti jak uvnitř společnosti, tak v mezinárodních vztazích při koncipování funkce hlavy státu. V létě 1939 vrcholily přípravy a schvalování ústavy jako základního dokumentu samostatného Slovenska. K zajištění základních rysů slovenské státnosti pak sloužily i symboly spojené s nově založenou ústavní funkcí prezidenta Slovenské republiky. Ze strany armády nemohlo jít o nic jiného, než o vytvoření čestné jednotky k nejvýše postavenému ústavnímu činiteli, která se však vážala ke konkrétní osobě Jozefa Tisa jako nejvyššího velitele slovenské branné moci. Armáda tak byla nucena reflektovat delikátní situaci, že na čele státu stojí římskokatolický kněz. Zapomenout nelze ani na to, že armáda byla zároveň nucena eliminovat snahy radikálních složek HG přivlastnit si Jozefa Tisa, a to nejen jako činitele stojícího na čele politické strany, ale právě i jako nejvyššího státního činitele, tzn. eliminovat jejich snahy totálně ovládnout stranu a stát i za přispění členů stranických uniformovaných oddílů, které kolem Tisa vytvářely doslova na každém kroku jeho věrný kruh. Do tohoto obrazu

22 PEJS, Oldřich: *Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945)*. Praha 1994, s. 9.

23 SNA, f. KPR 1939–1945, šk. 1, KPR č.j. 193/kab.1939.

tak nepochybně zapadá snaha HG, aby Tisa při každé jeho návštěvě nebo jeho reprezentativním počinu vítala nebo doprovázela skupina gardistů jako jeho všudypřítomný čestný voj, což by jí umožnilo prezentovat se jako vedoucí složka slovenského státního a národního života, stojící vždy příslovečný krok před armádou. Čestná stráž prezidenta republiky tak svým vznikem plnila dvojjediný úkol – uhájit prestiž armády ve slovenské společnosti a posílit postavení armády vůči HG zdůrazněním Tisovy státní funkce nad jeho funkcí stranickou.

Summary

The honour unit of the head of the independent Slovakia was established in 1939. The main impulse for its creation was the election of the Dr. Josef Tiso as president of the Slovak republic in the same year. The principal duties of the honour unit included performance of the honour guard service, external protection of the seat of the president, provision of military honours at welcome ceremonies for official visits of representatives of the other states and receptions of diplomatic representatives by the president.

The Honour Guard of the president of the Slovak republic was a separate military unit with special meaning and purpose which could consist only of members of Roman catholic church due to a specific condition of the Slovak republic and the fact that the head of the state was a catholic priest.

Autor:

JUDr. Oldřich PEJS
Kafkova 53
Praha 6, Česká republika

Posudzovateľ:

PhDr. Peter JAŠEK, PhD.
Ústav pamäti národa
Bratislava